

20

SANASTON VUOSI

22

Sanasto ry – Sanasto rf, maaliskuu 2023
Toimitus: Maija Lielähti
Ulkoasu ja taitto: Days Agency
Kansikuva ja koko sivun kuvat: Eetu Ahanen
Paino: Teroprint Oy

4041 0582
Painotuote
Teroprint Oy, Mikkeli

Sisällys

SANASTO	4
TOIMINNANJOHTAJALTA	6
VUODEN KOHOKOHDAT 2022	8
TEKIJÖIDEN JÄRJESTÖ	12
TEKIJÖIDEN KERTOMAA	14
TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET	16
LAINAUSKORVAUS	18
KIRJALLISUUDEN KÄYTTÖLUVAT	20
YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN	22
TALOUSLUVUT	26
SANASTO ORGANISAATIONA	28
SANASTOS ÅR 2022	30

Sanasto

KIRJALLISUUDEN TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ

Mahdollistamme kirjallisuuden tekijöiden työtä

Keräämme tekijänoikeuskorvauksia teosten jälkikäytöstä ja tilitämme korvaukset niille tekijöille, joiden teoksia on käytetty. Valvomme tekijöiden oikeuksia ja neuvomme tekijänoikeuskysymyksissä.

Tarjoamme kirjallisuuden käyttäjille lupia

Tarjoamme käyttäjille sujuvia ja kohtuuhintaisia luparatkaisuja kirjallisuuden käyttöön eri tilanteissa. Sanaston lupien käyttäminen on teko kirjallisuuden puolesta: ilman tekijöitä ei ole laadukasta kirjallisuutta eikä ilman toimeentuloa ole tekijöitä.

Edistämme ja puolustamme tekijänoikeuksia

Vaikutamme yhteiskunnallisesti: tavoitteena on, että tekijänoikeuslainsäädäntö suojaa tekijöiden oikeuksia ja mahdollistaa kirjallisuuden tekijälle luovalla työllä elämisen ja uusien sisältöjen luomisen. Edistämme tekijänoikeusmyönteistä ilmapiiriä.

*Kirjallisuuden tekijöiden työlle arvoa
– yhdessä.*

Toiminnanjohtajalta

KUVA: VILLE LEHVONEN

NIINA VETTENSOLA

*Miten käy kirjallisuuden tekijöiden ostovoiman kehityksen?
Jäävätkö he täysin inflaation armoille?*

MIKÄ OLISI sinusta sopiva korvaus 6–12 kuukauden työstä? Sopsisiko vaikka 1 000 euroa?

ALOITIN TAMMIKUUSSA 2023 Sanaston uutena toiminnanjohtajana ja tulin työhön kirjallisuusalan ulkopuolelta. Vaikka tiesin, että kirjallisuuden tekijöiden korvaukset ovat matalat, on todellisuus silti järkyttänyt minua. Kirjailijoiden ja kääntäjien tulot muodostuvat useista puroista ja nämä purot ovat hälyttävän pieniä. Lisäksi näitä puroja on helppo kaventaa entisestään, koska kirjallisuuden tekijät ovat usein yksin neuvottelemassa saamistaan korvauksista, ja kulttuurista on helppo leikata. Kirjallisuuden tekijöillä on kuitenkin oltava oikeus asianmukaiseen korvaukseen tekemästään työstä – aivan kuten kaikilla muillakin.

KIRJA-ALA ELÄÄ murroskautta, ja kirjallisuuden digitaalisten käyttötapojen yleistyminen tuo alalle hienoja uusia mahdollisuuksia. Mutta samalla tekijöiden tulot näyttävät hupenevan entisestään. Alan ulkopuolelta tulleena tuntui käsittämättömältä, että kirjastosta sähköisessä muodossa lainattavista aineistoista ei tähän asti ole maksettu lainauskorvausta, vaikka täysin samasta fyysisessä muodossa olevasta teoksesta lainauskorvaus maksetaan. Onneksi tämä epäkohta korjaantui vuoden 2022 lopulla – kiitos Sanaston, kirjallisuuskummien ja sidosryhmien aktiivisen vaikuttamistyön.

VUONNA 2023 lainauskorvaukset maksetaan ensimmäistä kertaa myös sähköisessä muodossa yleisistä kirjastoista lainattavasta aineistosta. Työ ei kuitenkaan ole vielä valmis, sillä edelleen korkeakoulu-kirjastoista lainattavat sähköiset aineistot ovat lainauskorvauksen ulkopuolella. Tämä siitäkin huolimatta, että jatkossa lainauskorvaus maksetaan, jos sama teos lainataan samaisessa sähköisessä muodossa yleisestä kirjastosta.

VIIMEISEN VUODEN aikana on käyty runsaasti julkista keskustelua kustannusten noususta ja ostovoiman heikkenemisestä. Vuodenvaihteen jälkeen työmarkkinoilla on käyty kiivasta neuvottelua palkankorotuksista kattamaan heikentynyttä ostovoimaa. Entä miten käy kirjallisuuden tekijöiden ostovoiman kehityksen? Jäävätkö kirjallisuuden tekijät täysin inflaation armoille?

SANASTO TULEE tekemään hartiavoimin töitä sen eteen, että kirjallisuuden tekijöiden tulot pysyvät kustannusten kehittymisen tahdissa ja että kirjallisuuden tekijät saavat työstään asianmukaisen korvauksen. Vain tällä tavoin voimme taata sen, että meillä on jatkossakin laadukasta kirjallisuutta kotimaisilla kielillä.

Niina Vettensola (OTM) aloitti Sanaston toiminnanjohtajana vuoden 2023 alussa.

Vuoden kohokohdat 2022

KOHTI TEKNOLOGIANEUTRAALIA LAINAUSKORVAUSTA

SANASTO TILITTI vuoden aikana tekijänoikeuskorvauksia kirjallisuuden tekijöille yhteensä noin 11,6 miljoonaa euroa. Suurin osa oli lainauskorvausta, jota tilitettiin noin 11,2 miljoonaa euroa. Vuoden lopussa edustimme lähes 16 000:ta kirjallisuuden tekijää.

KIRJALLISUUDEN TEKIJÖILLE kirjastolainoista maksettava lainauskorvaus täytti 15 vuotta. Sen kunniaksi oli korkea aika uudistaa lainauskorvaus teknologianeutraaliksi. Sanasto ja 18 kirjallisuuskummiä tekivät vaikuttamistyötä ympäri vuoden e-kirjojen lainauskorvauksen puolesta niin vetoomuksin kuin kymmenissä tapaamisissa.

E-LAINOJEN LAINAUSKORVAUSTA edistävää Kirjasta korvaus -kampanjaa tukivat myös FILI, Kopiosto, Lukukeskus, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen kirjastoseura, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Finlands svenska författareförening, Suomen tietokirjailijat ja Suomen Kirjailijaliitto.

TEKIJÄNOIKEUSLAINMUUTOS EU-DIREKTIIVIN mukaiseksi jatkui, ja otimme siihen aktiivisesti kantaa. Iloitsimme luovan alan tekijöiden työttömyysturvan paranemisesta, kun tekijänoikeuskorvausten sovittelusta työttömyysturvassa luovuttiin. Kesällä järjestimme Luovat laineilla -risteilyn Porissa

yhteistyössä Teoston, Gramexin, Kopioston, Kuvas-ton, Apfin sekä TTVK:n kanssa. Risteilyllä kohtasivat luovan alan tekijät ja kansanedustajat.

TAVOITIMME KIRJA-ALAN tapahtumissa tuhansia ihmisiä: Sanasto oli mukana muun muassa Kirjastopäivillä Hämeenlinnassa sekä Turun ja Helsingin kirjamessuilla. Osallistuimme Kansalliskirjaston koor-dinoimaan projektiin, jonka on määrä parantaa teki-jänoikeusjärjestöjen metadatta hankkimalla tekijöille kansainväliset ISNI-tunnisteet. Neuvottelimme Kunta-liiton kanssa suositussopimuksen, joka sujuvoittaa teosten käyttöä kirjastojen verkkokanavissa.

JÄRJESTÖN JOHDOSSA kuljettiin uutta kohti, kun pitkäaikainen toiminnanjohtaja **Anne Salomaa** siirtyi muihin tehtäviin. Sanaston uudeksi toiminnan-johtajaksi valittiin **Niina Vettensola**.

SANASTON VAIKUTTAMISTYÖN ja kansanedus-tajien kanssa tehdyn yhteistyön lopputuloksena joulukuussa eduskunta hyväksyi talousarvion, jossa osoitettiin miljoona euroa yleisten kirjastojen e-lainauskorvauksiin. E-lainauskorvausta tullaan maksamaan jo vuonna 2023 opetus- ja kulttuuri-ministerin päätöksellä, ja lainmuutosta odotetaan voimaantulevaksi vuoden 2024 alusta.

SANASTO EDUSTAA

16 000

KIRJAILIJAA JA KÄÄNTÄJÄÄ

■ NAISIA
55,7 %

■ MIEHIÄ
40,4 %

■ PERIKUNTIA
3,9 %

77 %

SANASTON ASIAKKAISTA SAI
TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSIA

1168

UUTTA ASIAKASTA

VUONNA 2021 TILITETTIIN

11,6

M€, JOSTA 11,2 M€ OLI
LAINAUSKORVAUSTA

SANASTOSTA HANKITTIIN

186

KIRJALLISUUDEN
ESITYSLUPAA

146

KIRJALLISUUDEN
JULKAISULUPAA

JULKAISIMME 65
VERKKOARTIKKELIA

LÄHETIMME 12 ASIAKAS-
KIRJETTÄ KIRJAILIJOILLE
JA KÄÄNTÄJILLE

TEKIJÄNOIKEUSVISAILUUMME
OSALLISTUI 2 000
KIRJAMESSUVIERASTA

YLI

11 600

SEURAAJAA SOSIAALISEN
MEDIAN KANA VISSA

Vuosi 2022

Tilitämme yli
43 000 EUROA
tekijänoikeus-
korvauksia.

Tilitämme yli
2,8 MILJOONAA
EUROA tekijänoikeus-
korvauksia.

TAMMI

HELMI

MAALIS

HUHTI

TOUKO

KESÄ

**ASIAKASTYYTYVÄISYYS-
KYSELYSSÄ** 90 % vastaajista
on tyytyväisiä Sanaston
toimintaan.

Kirjallisuuskummien
E-LAINAUSKORVAUSVETOOMUS
luovutetaan kulttuuriministerille.

Osallistumme Suomen
Kirjastoseuran
järjestämille
KIRJASTOPÄIVILLE.

Kehysriihessä
MILJOONAN EURON
VARAUS e-lainaus-
korvaukseen.

Tilitämme yli
117 000 EUROA
tekijänoikeus-
korvauksia.

Tilitämme yli
8,6 MILJOONAA EUROA
tekijänoikeuskorvauksia.

OKM:n selvitys:
yleisten kirjastojen
E-LAINOILLE
EHDOTETAAN
LAINAUSKORVAUSTA.

HEINÄ

ELO

SYYS

LOKA

MARRAS

JOULU

Tekijänoikeusjärjestöjen
yhteinen **LUOVAT**
LAINEILLA -RISTEILY,
jossa päättäjät ja luovat
tekijät kohtaavat.

Tapaamme
tuhansia kävijöitä
TURUN JA HELSINGIN
KIRJAMESSUILLA.

Eduskunta hyväksyy
talousarviossa miljoona
euroa **E-LAINAUS-**
KORVAUKSEEN.

Tekijöiden järjestö

TEHTÄVÄMME ON VARMISTAA, ETTÄ
TEKIJÖIDEN OIKEUKSISTA PIDETÄÄN KIINNI.

SANASTO EDUSTAA koko suomalaisen kirjallisuuden kenttää: kaunokirjailijoita, kääntäjiä, oppikirjailijoita, runoilijoita ja tietokirjailijoita. Sanastoon voi liittyä kuka tahansa kirjailija tai kirjallisuuden kääntäjä. Mukana on jo yli 16 000 tekijää.

Vuoden 2022 aikana Sanastoon rekisteröityi 1 168 uutta tekijää. Mitä suurempi joukko tekijöitä Sanastoon liittyy, sitä paremmin pystymme suorittamaan korvaukset oikeille tekijöille, ja sitä vahvempi on äänemme, kun edistämme tekijöiden oikeuksia.

KIRJALLISUUDEN TEKIJÄ, OHJAA LUPAPYYNNÖT SANASTOON!

Kirjallisuuden tekijä, halutaanko tekstiäsi esittää runoillassa, käyttää äidinkielen oppikirjassa tai postikortissa? Voit ohjata lupapyynnöt Sanastoon.

Kirjallisuuden käyttäjät haluavat usein käyttää useampaa teosta kerralla, mutta tekijöiden etsiminen on vaihalloista ja hidasta. Esimerkiksi runoillassa voidaan esittää kerralla yli kymmenen eri tekijän tekstejä: Sanastosta tilaisuuden järjestäjä saa yhdellä kertaa kaikki luvat, eikä hänen tarvitse olla erikseen yhteydessä jokaiseen tekijään. Korvaukset tilitetään juuri niille tekijöille, joiden teoksia on käytetty.

Kun olet liittynyt Sanaston asiakkaaksi, voit ohjata teostesi lupapyynnöt Sanastoon niissä lupasioissa, joita hoidamme. Sanasto laatii puolestasi sopimuksen teoksen käytöstä, laskuttaa käyttäjää hinnaston mukaisesti ja tilittää korvaukset sinulle. Sanasto ei myönnä tekijöiden puolesta lupia teosten kustantamiseen, kääntämiseen tai muokkaamiseen toiseen taiteenlajiin.

Jos myönnät luvan itse, muista sopia käytön laajuudesta, kestosta ja hinnasta kirjallisesti. Sanasto suosittelee pyytämään käytöstä aina korvauksen. Katso suositushintoja Sanaston lupakaupasta.

Lisätietoa Sanaston palveluista:
sanasto.fi/asiakkaalle

MITÄ TARJOAMME TEKIJÖILLE?

- Keräämme ja tilitämme tekijänoikeuskorvauksia, kuten lainauskorvauksia.
- Neuvomme tekijänoikeuskysymyksissä ja autamme tekijänoikeusloukkausten ratkaisemisessa.
- Hoidamme teosten käyttö lupa-asioita tekijöiden puolesta.
- Vaikutamme yhteiskunnallisesti tekijöiden etua puolustaen.
- Järjestämme tekijänoikeuskoulutusta ja tiedotamme ajankohtaisista asioista.

Voit rekisteröityä Sanastoon ja päivittää yhteystietojasi ja teosluetteloasi osoitteessa oma.sanasto.fi

”

Kun taidettani ja rautaista osaamistani arvostetaan ja niistä maksetaan, lukija saa nauttia laadukkaasta kirjallisuudesta. Sanasto on kasvattanut taloudellista turvaani ja lisännyt työskentelyrauhaa.

SUOMENTAJA LOTTA TOIVANEN

Tekijöiden kertomaa

MITÄ LAINAUSKORVAUKSET
MERKITSEVÄT TEKIJÖILLE?

Maaret Kallio

TIETOKIRJAILIJA

Kirjailijan suuri toive on, että tekstit lähtevät elämään ihmisten mielissä, luvuissa ja kuunteluissa. On kaikkien onni, että kirjallisuutta arvostetaan Suomessa, ja lukijoita riittää eri muodoissa. Lainauskorvaukset ovat kirjailijoille merkittävä tulonlähde ja siten myös yksi edellytys työn jatkamiselle. Arvostus ei ole vain kauniita sanoja, vaan se on myös tekoja tekijänoikeuksien puolesta.

KUVA: EMIL BOBYREV

Laura Jänisniemi

SUOMENTAJA

Suomennettua viihdettä julkaistaan paljon, ja lukijamäärät ovat suuria. Lukunautinto kasvaa, kun viihde on kieliasultaan laadukasta ja vivahteikasta. Lainauskorvaus antaa viihteen suomentajalle taloudellista turvaa ja mahdollistaa työtahdin, joka tuottaa priimajälkeä luettavaksi ja kuunneltavaksi.

KUVA: JONNE PÄSÄNEN / OTAVA

Johanna Sinisalo

KIRJAILIJA

Kirjastojen mahdollistama ilmainen kirjallisuuden kulutus on jokaisen suomalaisen perusoikeus ja suuri tasa-arvoistava tekijä. Oli teos sitten paperilla, e-kirja tai ääniteos, kirjailijan tulee saada ajantasainen korvaus työnsä luovuttamisesta tähän tärkeään yhteiskunnalliseen tarkoitukseen.

KUVA: VILLE MALJA / LIKE

JP Koskinen

KIRJAILIJA

Lainauskorvaus on kirjailijalle tekijänoikeusmaksun lisäksi myös lämmin viesti lukijoilta. Kirjoja lainataan, luetaan ja niistä pidetään. Kirjastolaitos yhdessä lainauskorvauksen kanssa mahdollistaa, että kirjat ovat kaikkien saatavilla ja kirjailijat voivat niitä jatkossakin kirjoittaa.

TEKIJÄNOIKEUS- KORVAUKSET

MITÄ TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSIA SANASTO KERÄÄ JA TILITTÄÄ TEKIJÖILLE?

LAINAUSKORVAUS

Lainauskorvausta maksetaan korvauksena siitä, että teoksia saa lainata kirjastoista maksutta. Sanasto kerää valtion maksamat lainauskorvaukset ja tilittää ne tekstintekijöille. Korvaukset maksetaan teosten lainamäärien mukaan. Lainauskorvaus on rahallisesti merkittävin Sanaston keräämistä korvauksista.

Vuonna 2022 lainauskorvausta tilitettiin tekijöille noin **11,2 miljoonaa euroa**.

RADIO- JA TV-ARKISTOKORVAUS

Korvausta maksetaan kirjallisuuden käytöstä radio- ja tv-arkistosisällöissä. Sanasto kerää korvaukset Ylen arkistosisältöjen verkkojulkaisusta Yle Areenassa. Arkistokorvaus koskee yli viisi vuotta sitten ensilähetyksensä saaneita Ylen ohjelmatuotantoja, joissa on käytetty kirjallisuutta.

Vuonna 2022 radio- ja tv-arkistokorvauksia tilitettiin tekijöille noin **97 000 €**.

RADIO- JA TV-KÄYTTÖKORVAUS

Korvausta maksetaan kirjallisuuden käytöstä radio- ja tv-ohjelmissa sekä radio- ja tv-yhtiöiden verkko-palveluissa. Sanasto kerää korvaukset esimerkiksi Ylen Tämän runon haluaisin kuulla -ohjelmassa lausutuista runoista, ja tilittää ne tekijöille.

Vuonna 2022 radio- ja tv-käytön korvauksia tilitettiin tekijöille noin **63 000 €**.

KORVAUS CELIAN ÄÄNIKIRJALAINOISTA

Korvausta maksetaan lukemisesteisille valmis-tetuista äänikirjoista. Sanasto kerää korvaukset asiantuntijakeskus Celian tuottamien äänikirjojen omakirjalainoista.

Vuonna 2022 Celia-korvauksia tilitettiin tekijöille yhteensä noin **159 000 €**.

*Vapaana taiteilijana tekijänoikeudet merkitsevät minulle valtavan paljon.
Se, mitä kirjoitan, on ainoa pääomani – henkinen pääoma.*

KIRJAILIJA KJELL WESTÖ

JULKAISUKORVAUS

Korvausta maksetaan, kun runoja tai kirjallisuuskatkelmia käytetään uusissa julkaisuissa, kuten oppikirjoissa tai pienpainatteissa, kuten esitysten käsiohjelmissa. Sanasto kerää korvaukset julkaisuista, joihin on hankittu lupa Sanaston lupakaupasta.

Vuonna 2022 julkaisukorvauksia tilitettiin tekijöille noin **67 000 €**.

KIRJASTO-, ARKISTO- JA MUSEOKORVAUS (KAM)

Korvausta maksetaan, kun kirjastot, arkistot ja museot valmistavat kappaleita omissa kokoelmiaan olevista teoksista ja saattavat niitä yleisön saataville. Sanasto kerää korvaukset esimerkiksi Kansalliskirjaston digitointihankkeista.

Vuonna 2022 KAM-korvauksia tilitettiin tekijöille noin **180 €**.

ESITYSKORVAUS

Korvausta maksetaan, kun kirjallisuutta esitetään julkisesti erilaisissa tilaisuuksissa. Sanasto kerää korvaukset esitystilanteista, joihin on hankittu lupa Sanaston lupakaupasta.

Vuonna 2022 esityskorvauksia tilitettiin tekijöille noin **8 000 €**.

NÄYTTELYKORVAUS

Korvausta maksetaan, kun runoja tai kirjallisuuskatkelmia on näytteillä esimerkiksi osana taidenäyttelyä. Sanasto kerää korvaukset näyttelyistä, joihin on hankittu lupa Sanaston lupakaupasta.

Vuonna 2022 näyttelykorvauksia tilitettiin tekijöille noin **2 000 €**.

Sanasto tilittää korvauksia neljästi vuodessa. Korvauksia ei tarvitse erikseen hakea, vaan kertyneet korvaukset tilitetään Sanastoon rekisteröityneille tekijöille automaattisesti. Tarkista tilitysaikataulu: sanasto.fi/tilitykset

LAINAUSKORVAUS

JOKAINEN TEKIJÄ, JONKA TEOSTA
LAINATAAN KIRJASTOISTA, ON OIKEUTETTU
LAINAUSKORVAUKSEEN.

LAINAUSKORVAUS ON monelle kirjailijalle ja kääntäjälle tärkeä osa omaa toimeentuloa. Kyseessä on tekijänoikeuskorvaus, jota maksetaan teosten kirjastolainaamisesta. Se on korvaus teosten ilmaisesta käyttämisestä ja siitä tekijälle aiheutuvasta tulonmenetyksestä.

Lainauskorvaus maksetaan valtion budjetista, ja vuosittainen lainauskorvausmääräraha on 14,2 miljoonaa euroa. Valtio maksaa määrärahan kolmelle tekijänoikeusjärjestölle, jotka tilittävät korvaukset tekijöille. Sanasto jakaa lainauskorvausta kirjojen kirjoittajille ja kääntäjille. Kuvantekijät saavat lainauskorvauksensa Kopioston kautta, musiikintekijät Teostosta.

Lainauskorvausta maksetaan Suomen yleisten kirjastojen ja korkeakoulukirjastojen lainoista. Korvausta kertyy fyysisistä teoskappaleista, joilla on ISBN-tunnus. Korvaukset jaetaan tekijöille vuosittaisten lainamäärien perusteella. Lainaustilastot saadaan kaikista Suomen kirjastoista. Vuonna 2023 myös yleisten kirjastojen e-lainoista aletaan maksaa lainauskorvausta, ja niiden maksamiseen on varattu miljoona euroa.

MITEN SAAN LAINAUSKORVAUSTA?

Jos olet kirjan kirjoittaja tai kääntäjä, saat sinulle kertyvät lainauskorvaukset näin: rekisteröidy osoitteessa oma.sanasto.fi ja lisää verkkopalveluun teosluettelosi.

Vuonna 2022 yhdestä lainasta maksettiin korvausta 31 senttiä. Jos teoksella on useita kirjoittajia, lainakohtainen korvaus jaetaan tasan kirjoittajien kesken. Jos teos on käännös, kääntäjä saa puolet korvauksesta. Kuvakirjojen, satujen ja sarjakuvien kirjoittajille maksetaan pienempää korvausta.

Lainauskorvausta maksetaan kaksi kertaa vuodessa: päätilyks on joulukuussa, joilloin maksetaan korvaukset edellisen vuoden lainoista. Enimmillään korvausta voi saada yhdeltä lainausvuodelta 30 000 euroa.

Kysyttävää lainauskorvauksesta?
Sanaston asiakaspalvelu neuvoo:
sanasto.fi/yhteystiedot

Lainauskorvausten jakautuminen

Paljonko kirjailijat ja kääntäjät saavat lainauskorvausta yhdeltä vuodelta? Tilasto kertoo, kuinka lainauskorvaukset jakautuivat joulukuun 2022 tilityksessä. Silloin maksettiin lainauskorvaukset vuoden 2021 kirjastolainoista.

 KORVAUKSEN SUURUUSLUOKKA €	 KORVAUKSEN SAAJIA KPL	 OSUUS SAAJISTA %
Alle 100	5 093	42,37
100–	4 138	34,42
500–	1 207	10,04
1 000–	1 255	10,44
5 000–	193	1,61
10 000–	88	0,73
20 000–	19	0,16
30 000	28	0,23
Yhteensä	12 021	100

KIRJALLISUUDEN KÄYTTÖLUVAT

**SANASTOSTA HANKIT KIRJALLISUUDEN
KÄYTTÖLUVAT VAIVATTOMASTI – SAMALLA TEKIJÄ
SAA HÄNELLE KUULUVAN KORVAUKSEN.**

KIRJALLISUUS TARJOAA merkityksellistä sisältöä monenlaisiin tilanteisiin: tapahtumiin, erilaisiin materiaaleihin, julkaisuihin, tv- ja radio-ohjelmiin.

Saat tarvittavat luvat tekstien käyttöön helposti ja nopeasti Sanastosta. Myönnämme luvat kirjailijoiden ja kääntäjien puolesta, laskutamme lupakorvaukset ja maksamme ne tekijöille, joiden teoksia on käytetty. Voit hakea kerralla luvan usean eri tekijän teksteihin. Reilu ja tekijänoikeuksia kunnioittava toimija huolehtii kirjallisuuden käyttöluvut kuntoon!

Lupaa ei tarvita, mikäli tekstin tekijänoikeus on rauennut. Tekijänoikeus on voimassa kirjailijan ja kääntäjän eliniän ja 70 vuotta hänen kuolinvuotensa päättymisestä. Sanaston lupakaupasta löydät lisäohjeita siitä, milloin lupa tarvitaan.

Sanaston lupakauppa: luvat.sanasto.fi

KIRJASTOJEN VERKKOLUPA:

Kuntakohtainen vuosilupa kattaa kirjallisuuden käytön kirjastojen verkkovideoilla ja somekanavissa.

JULKAISULUPA

Runon tai tekstikatkelman julkaiseminen osana uutta julkaisua (esim. äidinkielen oppikirja)

ESITYSLUPA

Kirjallisuuden julkinen esittäminen (esim. runonlausunta)

LUPA TAPAHTUMAMATERIAALEIHIN

Runon tai tekstikatkelman käyttö tapahtumamateriaaleissa (esim. teatterin käsiohjelmassa)

RADIO- JA TV-KÄYTTÖLUPA

Kirjallisuuden käyttö radio- tai tv-ohjelmassa

POSTIKORTTILUPA

Kirjallisuuden käyttö postikortissa

NÄYTTELYLUPA

Runon tai tekstikatkelman asettaminen näytteille näyttelyyn

Esimerkkihintoja

Runon julkaiseminen
osana uutta teosta
painos 1–1 000 kpl

= 44 € + alv. 10 %

Viiden proosakatkelman
julkaiseminen osana uutta
teosta

painos 1–1 000 kpl

= alk. 150 e + alv. 10 %

10 runon julkinen
esittäminen
yleisömäärä 100 hlöä

= alk. 60 € + alv 10 %

Kirjallisuuden käyttöluhia on hankittu mm.

Toiverunoiltaan

*Eläkeläisten
Talent-kilpailuun*

Runoautomaattiin

*Poikkitaiteelliseen
esitykseen, jossa on
musiikkia, lausuntaa
ja tanssia*

*Lorujen painamiseksi
lastenkirjaan*

Sanataidenäyttelyyn

Runokaraokeen

*Kaunokirjallisiin
postikortteihin*

*Historiakierrokselle,
jossa esitetään
kaunokirjallisuutta
tunnelmapaloina*

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

TAVOITTEENAMME ON YHTEISKUNTA,
JOSSA LUOVAN TYÖN TEKIJÄT SAAVAT OIKEUDEN-
MUKAISEN KORVAUKSEN TYÖSTÄÄN.

YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN kirjallisuuden tekijöiden aseman parantamiseksi ja tekijänoikeuksien vahvistamiseksi on keskeinen osa työtämme. Tekijällä täytyy olla mahdollisuus päättää teostensa käytöstä ja saada siitä asianmukainen korvaus.

Sanasto on tehnyt pitkään työtä sen eteen, että myös e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaamisesta maksettaisiin lainauskorvausta. Huhtikuussa 2022 e-lainauskorvauksen toteutuminen otti merkittävän edistysaskeleen, kun kehysriihessä tehtiin miljoonan euron varaus e-lainojen lainauskorvausta varten. Marraskuussa kirjallisuuden tekijät saivat lisää hyviä uutisia: vaikka tekijänoikeuslainmuutosta ei ehdittäisi enää kuluneen hallituskauden aikana toteuttaa, opetus- ja kulttuuriministeriön erillispäätöksellä e-lainauskorvausta päästään maksamaan jo vuonna 2023.

Kirjallisuuskummien avulla kohti e-lainauskorvauksia

Syksyllä 2021 toimintansa aloittaneet kirjallisuuskummit pääsivät vauhtiin vuoden 2022 aikana. Sanaston kirjallisuuskummeissa on mukana 18 kirjallisuuden tekijää, joiden avulla olemme tavoittaneet yli 70 kansanedustajaa. Kummitoiminnan tarkoituksena on tuoda yhteen kirjailijoita, kääntäjiä ja päättäjiä keskustelemaan kirja-alan ajankohtaisista aiheista sekä toimimaan linkkinä kirjallisuuden ja politiikan välillä. Erityisesti keskusteltiin lainauskorvauksesta, joka kattaisi myös kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainat.

Kirjallisuuskummit jatkoivat päättäjien tapaamista vuoden 2022 aikana. Maaliskuussa 2022 kirjallisuuskummit luovuttivat tiede- ja kulttuuriministeri **Antti Kurviselle** vetoamuksen e-lainauskorvauksen puolesta. Vaikuttamistyö alkoi pian sen jälkeen tuottaa

tulosta, ja huhtikuun kehysriihessä hallitus teki miljoonan euron varauksen e-lainauskorvausta varten.

Myöhemmin keväällä kirjallisuuskummit ja joukko kansanedustajia kokoontuivat Pikkuparlamentissa eduskunnan kirjapiirin puheenjohtajan **Outi Alanko-Kahiluodon** kutsumana. Tilaisuudessa puheenvuoron pitäneet päättäjät olivat yksimielisiä siitä, että e-lainat tulee tuoda lainauskorvauksen piiriin mahdollisimman pian.

Kirjallisuuskummeina toimivat **Marko Hautala, Paula Havaste, Vilja-Tuulia Huotarinen, Virpi Hämeen-Anttila, Karo Hämäläinen, Juha Itkonen, Laura Jänisniemi, Jari Järvelä, Maaret Kallio, Heikki Karjalainen, Riina Katajavuori, JP Koskinen, Sofi Oksanen, Tiina Raevaara, Peter Sandström, Anja Snellman, Philip Teir ja Katariina Vuori.**

Kohtaamiset ovat vaikuttamisessa tärkeitä

Kirjallisuuden tekijöiden ja päättäjien yhteiset tapaamiset ovat keskeinen osa edunvalvonnallista vaikuttamistyötämme. Tapaamiset kasvattavat ymmärrystä luovan alan tekijöiden työstä ja sen edellytyksistä. Työstä ja toimeentulosta keskusteltiin myös syyskuussa, kun kulttuuri- ja kirjallisuuskummit tapasivat päättäjiä yhdessä Teoston kanssa järjestämässämme Tahteja ja tarinoita -tilaisuudessa.

Vuoden aikana olemme kohdanneet päättäjiä myös muissa merkeissä. Tekijänoikeusjärjestöt kutsuivat heinäkuussa kansanedustajat Poriin Luovat laineilla -risteilylle. Laiva lastattiin päättäjien lisäksi luovan alan tekijöillä, ja keskustelua käytiin luovan alan eri toimijoiden tilanteesta.

Perinteiseen tapaan kutsuimme myös sivistysvaliokunnan ja sivistys- ja tiedejaoston Kirjailija-

KUVA: JETRO STAVEN

KUVA: LIKKA VUORINEN

”

Vaikuttamistyö on kestävyyslaji, jossa pitkäjänteisyys, aktiivisuus ja yhteistyö ovat valttia. Ja meillä on Sanastossa osaava tiimi ja huikeita kirjallisuuden tekijöitä, jotka ovat valmiita laittamaan itsensä likoon sen puolesta, että muutos tapahtuu.

LINDA LAPPALAINEN, SANASTON
YHTEISKUNTASUHTEIDEN PÄÄLLIKKÖ

kahveille vielä viimeistä kertaa kuluneen hallituskauden aikana. Kirjailijakahveilla kansanedustajat pitivät erityisen tärkeänä sitä, että e-lainauskorvauksiin varattu miljoona euroa saadaan tekijöille jaettavaksi jo heti tulevana vuonna.

Yleiset kirjastot e-lainauskorvauksen piiriin

Tiede- ja kulttuuriministeri **Petri Honkonen** asetti keväällä hovioikeudenneuvos **Kristiina Harengon** selvittämään kirjastojen e-aineistojen käyttöä ja korvausta. Harengon selvitys julkaistiin marraskuussa 2022, ja selvityksessä hän suosittaa lainauskorvauksen ulottamista yleisten kirjastojen e-lainoihin. Harengon sel-

vityksen mukaisesti yleisten kirjastojen e-lainoista voidaan maksaa korvauksia opetus- ja kulttuuriministeriön erillispäätöksellä jo vuonna 2023.

Sanaston tavoite on, että myös korkeakoulu-kirjastojen e-lainat otetaan lainauskorvauksen piiriin, ja tekijöiden oikeus teknologianeutraaliin lainauskorvaukseen kirjataan tekijänoikeuslakiin.

Tavoitteena lainauskorvausten kehittäminen

Lainauskorvausten kehittäminen tulee olemaan toimintamme kärjessä myös tulevilla vaalikaudella. Sanaston näkemyksen mukaan lainauskorvaus on teknologianeutraali vasta kun teoksia kohdellaan yhdenvertaisesti riippumatta siitä, onko ne lainattu yleisistä kirjastoista vai korkeakoulukirjastoista. Lisäksi lainauskorvausmäärärahan tasossa olemme jääneet muista Pohjoismaista jälkeen. Määrärahaa on nostettu Suomessa viimeksi vuonna 2016.

Lue kaikista tavoitteistamme tulevalle vaalikaudelle sanasto.fi/sanaston-hallitusohjelma-tavoitteet-20232027

Sanasto on muun muassa CISACin (International Confederation of Societies of Authors and Composers), Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Luovat ry:n, Tekijänoikeusakatemian ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK:n jäsen.

Vuoden aikana annoimme 10 lausuntoa. Lue kaikki lausuntomme: sanasto.fi/lausunnot

↩ Kirjallisuuskummit ja kansanedustajat kokoontuivat Pikkuparlamentissa eduskunnan kirjapiiriin kutsumana. Kuvassa kirjailija Vilja-Tuulia Huotarinen.

← Kirjallisuuskummit luovuttivat tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurviselle (kuvassa oikealla) vetoituksen e-lainauskorvauksen puolesta. Kuvassa kummeista Laura Jänisniemi, Tiina Raevaara, JP Koskinen ja Juha Itkonen.

Talousluvut

SANASTO KERÄSI tekijänoikeuskorvauksia yhteensä yli 12,5 miljoonaa euroa. Korvauksia tilitettiin kirjallisuuden tekijöille yli 11,6 miljoonaa euroa. Suurin osa oli lainauskorvausta, jota tilitettiin noin 11,2 miljoonaa euroa. Korvauksista 96,1 % maksettiin kirjailijoille ja kääntäjille, 3,9 % maksettiin edesmenneiden tekijöiden oikeudenhaltijoille. Sanasto tilittää suurimman osan kerätyistä korvauksista vielä saman vuoden aikana. Vuoden lopulla kerätyistä korvauksista osa tilitetään seuraavan vuoden ensimmäisessä tilityksessä.

Hallinnointikulut: Sanaston keräämistä korvauksista tehdään kulupidätys, jolla katetaan Sanaston toiminnan kulut. Vuonna 2022 kulupidätys lainauskorvauksen osalta oli 11,23 % ja muiden tekijänoikeuskorvausten osalta 9 %.

Avoimuusraportti: Tarkemmat talousluvut löytyvät avoimuusraportista. Se julkaistaan touko-kesäkuussa 2023. Se julkaistaan touko-kesäkuussa 2023 osoitteessa sanasto.fi/julkaisut

KERÄTYT KORVAUKSET*	
Lainauskorvaus	12 017 742,95 €
Celian äänikirjalainakorvaus	157 161,56 €
Radio- ja televisiokäyttökorvaus	68 273,07 €
Radio- ja televisioarkistokorvaus	166 000,00 €
Julkaisuluvat	98 762,69 €
Esitysluvat	12 125,74 €
Kirjasto-, arkisto- ja museokorvaus (KAM)	4 800 €
Yhteensä	12 524 866,01 €

* Lainauskorvausten määrä sisältää 50 000 € lainaustilastojen hankintaan osoitettuja varoja. Julkaisuluvat sisältää myös tapahtumamateriaali- ja näyttelyluvista kerätyt korvaukset.

KULUT	
Henkilöstökulut	-818 917,47 €
Poistot	-67 067,38 €
Muut kulut	-519 932,43 €
Yhteensä	-11 143 842,12 €

SIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA	
Tuotot	85 347,74 €
Kulut	-88 468,70 €
Yhteensä	-3 120,96 €

TILITETYT KORVAUKSET**	
Lainauskorvaus	11 227 915,56 €
Celian äänikirjalainakorvaus	158 769,82 €
Celia-oppikirjakorvaus	5,80 €
Radio- ja televisiokäyttökorvaus	62 981,18 €
Radio- ja televisioarkistokorvaus	96 835,69 €
Julkaisuluvat	68 489,07 €
Esitysluvat	8 160,30 €
Kirjasto- arkisto- ja museokorvaus (KAM)	183,30 €
Yhteensä	11 623 340,72 €

** Kerätyistä lainauskorvauksista noin 83 % jaettiin ensimmäisessä tilityksessä. Celia-oppikirjakorvausta ei kertynyt vuonna 2022, mutta aiempina vuosina kerättyjä korvauksia tilitettiin vuoden aikana.

Sanasto organisaationa

MAHDOLLISTAMME KIRJALLISUUDEN TEKIJÖIDEN LUOVAA TYÖTÄ.

KIRJALLISUUDEN TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ

Sanasto on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhdistys. Sanasto on perustettu vuonna 2005.

Edustamme 16 000:ta kirjallisuuden tekijää eli kauno- ja tietokirjailijoita, kääntäjiä ja edesmenneen tekijän oikeudenhaltijoita. Lisäksi palvelemme kirjallisuuden käyttäjiä eli esimerkiksi Kansalliskirjastoa, Yleisradiota, kustantamoita, kuntia, tapahtumanjärjestäjiä ja yksityishenkilöitä.

Jäsenjärjestöjä Sanastolla on neljä: Finlands svenska författareförening rf, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry sekä Suomen tietokirjailijat ry.

VUOSIKOKOUKSET

HALLITUS

TOIMINNANJOHTAJA

OIKEUDELLISET PALVELUT TILITYS- JA ASIAKASPALVELU VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI

Sanasto on ketterä kooltaan ja liikkeiltään: järjestön toimintaa ohjaa kuusihenkinen hallitus, päivittäisestä työstä vastaa toiminnanjohtajan lisäksi 10 lain, taloushallinnon, viestinnän ja it-järjestelmien osaajaa.

Sanaston hallitus 2022

PUHEENJOHTAJA

Peter Sandström, kirjailija, Finlands svenska författareförening rf

MUUT JÄSENET

Virpi Hämeen-Anttila, kirjailija, Suomen Kirjailijaliitto ry (varajäsen kirjailija Laura Honkasalo)

Laura Jänisniemi, kääntäjä, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry (varajäsen kääntäjä Kaijamari Sivill)

Juha-Pekka Koskinen, kirjailija, Suomen Kirjailijaliitto ry (varajäsen kirjailija Paula Havaste)

Rainer Oesch, professori, Suomen tietokirjailijat ry (varajäsen tietokirjailija Anne Mäntynen)

Anne Rutanen, viestintäpäällikkö, Suomen tietokirjailijat ry (varajäsen toiminnanjohtaja Sanna Haanpää)

Sanaston arvot

AVOIN

Avoimuus tarkoittaa meille läpinäkyvyyttä, jakamista ja yhteistyötä. Jaamme tietoa toiminnastamme ja keskustelemme asioista avoimesti.

AKTIIVINEN

Suhtaudumme tulevaisuuteen avarakatseisesti ja etsimme uusia, kirjallisuuden alaa parhaiten palvelevia ratkaisuja. Toimimme tehokkaasti ja huomioimme kirjallisuuden tekijöiden, käyttäjien ja sidosryhmiemme tarpeet.

ASiantunteva

Asiantuntevuus tarkoittaa meille hyvää ammattitaitoa ja jatkuvaa oppimista. Olemme oman toiminta-alueemme asiantuntija ja erityisosaaja.

Sanastos år 2022

SANASTO BETALADE under året sammanlagt cirka 11,6 miljoner euro i upphovsrättsersättningar till litterära upphovspersoner. Största delen bestod av utlåningsersättningar, vars totalbelopp uppgick till cirka 11,2 miljoner euro. Dessutom betalade vi ersättningar bland annat för TV- och radioanvändningen av verk, Celias egenbokslån, offentligt framförande samt för publiceringen av dikter och textstycken som en del av nya verk.

SANASTO FÖRETRÄDER hela det finländska litterära fältet: skönlitterära författare, översättare, läromedelsförfattare, skalders och facklitterära författare. I slutet av året representerade vi nästan 16 000 upphovspersoner eller rättsinnehavare till avlidna upphovspersoner. Ju fler litterära upphovspersoner som ansluter sig till Sanasto, desto bättre kan vi betala ersättningarna till de rätta upphovspersonerna och desto starkare är vår röst, när vi arbetar för upphovspersonernas rättigheter.

SANASTO BETJÄNAR även användare av litteratur: vi erbjuder flexibla licenslösningar till ett rimligt pris för användningen av litteratur i olika situationer. De som använder Sanastos licenser ger samtidigt sitt stöd till litteraturen – utan upphovspersoner finns ingen högklassig litteratur och utan försörjning finns inga upphovspersoner.

Ersättningar för utlåning av e-böcker med hjälp av litteraturfaddrar

BIBLIOTEKENS ERSÄTTNINGAR för boklån till upphovspersoner fyllde 15 år. Nu är det aktuellt att göra ersättningarna teknikneutrala. Under året utförde Sanasto och 18 litteraturfaddrar påverkansarbete för ersättningar för utlåning av e-böcker genom värdjanden och tiotals möten.

LITTERATURFADDRARNA VAR Marko Hautala, Paula Havaste, Vilja-Tuulia Huotarinen, Virpi Hämeen-Anttila, Karo Hämäläinen, Juha Itkonen, Laura Jänisniemi, Jari Järvelä, Maaret Kallio, Heikki Karjalainen, Riina Katajavuori, JP Koskinen, Sofi Oksanen, Tiina Raevaara, Peter Sandström, Anja Snellman, Philip Teir och Katariina Vuori.

KAMPANJEN KIRJASTA korvaus, som främjar utlåningsersättning för e-böcker, understöddes också av FILLI, Kopiosto, Läscentrum, Finska Litteratursällskapet, Finlands Biblioteks förening, Finlands översättar- och tolkförbund, Finlands svenska författareförening, Finlands facklitterära författare och Suomen Kirjailijaliitto.

I DECEMBER godkände riksdagen budgeten där en miljon euro anslogs för de allmänna bibliotekens

KUVIA: JETRO STAVÉN

Sanastos delegation i riksdagen. Sanastos ordförande, författare Peter Sandström (till vänster), Sanastos chef för samhällsrelationer Linda Lappalainen, översättare Kaijamari Sivill, författare Karo Hämmäläinen, författare Vilja-Tuulia Huotariinen och Sanastos expert på samhällsrelationer Heini Eskelinen-Räsänen.

utlåningsersättningar för e-böcker. Utlåningsersättning för e-böcker kommer att betalas redan 2023 genom undervisnings- och kulturministerns beslut, och lagändringen väntas träda i kraft i början av 2024.

Livligt år av evenemang

UNDER ÅRET träffade vi tusentals personer på litterära evenemang: Sanasto deltog bland annat i Biblioteksdagarna i Tavastehus och på Bokmässan i Åbo och Helsingfors. Vi deltog också i ett projekt

som samordnas av Nationalbiblioteket och som syftar till att förbättra upphovsrättsorganisationernas metadata genom att inhämta internationella ISNI-identifikatorer för författare. Vi förhandlade fram ett nytt rekommenderat avtal med Kommunförbundet för att göra det lättare att använda verk i bibliotekens webbkanaler.

I ORGANISATIONENS ledning vände vi ett nytt blad då den långvariga verksamhetsledaren **Anne Salomaa** övergick till andra uppgifter. **Niina Vettensola** utnämndes till Sanastos nya verksamhetsledare.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A
00130 Helsinki

+358 (0)9 5629 3300

info@sanasto.fi

sanasto.fi

 [sanasto](#)

 [@SanastoInfo](#)

 [@sanasto](#)